

Слово про письменника

Нема його. Уже чотири роки як нема. А мені все не віриться в це. Стоїть перед моїми очима високий, стрункий, усміхнений, з готовим на кожній випадок гострим словом.

Каже, було, по телефону: «Симпатичне привітання...». І ти вже розстроєний на його значуще, дотепне. Але згодом зрозумів, що це не тільки мене стосується. В Києві у касі залізничного вокзалу, у літню, пересповнену натовпом пору, було, проб'ється до вікна і скаже касирці:

— Симпатичне привітання...
І вже ввізняють, кантика швидко дають. Так і в готелях Києва.

А як любила його рідна Полтавина, людо взаємністю він відплачував їй! Колись призначав мені: «Тут конна солонина по-рідному шестисть!».

Правда, був один виняток — його рідне село Плосьне Решетилівського району, де тани відчувалася у ставленні до нього прохолода. Був там один впливовий сільський начальник, який говорив:

— Раз посадили, то значить, було за що.

Не хочу називати його прізвища, не вартий він того. На жаль, такі люди й сьогодні є.

А Олександрів Івановичу так хотілося побувати в різних краях, походити босими ногами по траві, побачити круту, розбиту дорогу в полі, по якій колієсь дядько - сусід, полінувавшись засипати вибоїни, хитався на гарбі із снопами — і філософічно роздумував — перевіриється чи не перевернеться. А пова й перевернулася.

Про не й була перша гумореска юного Ковівьки, яку схвалив сам Остап Вишня і сказав:

— Пайдоць!

То ми в пору квітання природи їхали в Плосьне, не заходили до нонтор і установ, а направлялися в долину, на луки, де озера, містин, зелені сонячні номіші і там, під синім полтавським небом, сиділи, думуючи гадали. Іноді й грішки. Олександрів Іванович сперсередя виймає з валізи басквітну і, вкладаючи в слова тільки йо-

му відомий зміст, грайдиво казав:

— Пом'янемо усопших...

А в один з останніх прїздів у Плосьне повів мене з другою під гору, до густої лісосмуги, засадженої широколистою панською значією, показав на вибоїсту дорогу, що йшла поруч з лісосмугою кудись угору, а він Полтави, і тихо сказав:

— Отут мене вели...
І дивився довготелесого білого чоловіка, за яким у чорних пілюючих чоботях, у чорного кольору мундирі з червоною петлицями, з нагоном на добогому шкіряному повідку крокує інша людина. Драма наших часів.

Там, була у Ковівьки гірна поря, котра тримала більше 20 років. І ніхто йому так і не пояснив, за що ж він усе молоді життя віддав неволі. Виходило, ніби за те, що сина Тарасом назвав, а доньку Яриною. Але як це несерйозно. Що до сина, то Ковівька ніколи сам його імені не згадував і не бажав, щоб хто інший це робив. Бо дуже вже болісно все вийшло. Син, вихований матір'ю, незважаючи на образи, був патріотом, брав Берлін і помер від ран на очах батька, який тільки що повернувся додому із заслання. За заповітом Олександра Івановича його поховали поряд з могилою сина.

Отакі некучі колізії наших днів. Але ж ми маємо в особі Ковівьки відомого письменника - гумориста, який гострим словом, доброю посмішкою лікував душі інших людей. Незважаючи на такі випробування, він зберіг доброту і людяність, він дивував усіх широтою душі. Хот іх дванадцятьоро у матері було, але вона заклала синаві такі душевні сили, таку віру в життя, що завдяки їм йому вдалося не згинути з гори і нуаьги у тяжкі часи.

Згадуючи іноді ті, тайлові роки, Олександрів Іванович розповідав:

— В основному інтелігенція була — артисти, режисери, письменники. Ніхто коси в руках не тримав, а тут поря сінокосу, треба коням корм заготовляти. То мене, який умів косити, за інструктора призначили. Я взяв косу в руки, став перед строєм і пояснив:

— Ся річ складається з двох

частин — дровняки і залізяки.

Там, багато про що мені довелось дізнатись за роки дружи з Олександром Івановичем, багато поїздити, разом повиступати. Любив він людей дуже і з цієї любові багато писав, хотів, щоб усі були кращими, добрішими, чистішими, уділиво висміював тих, хто порушує людські норми життя і поведінки.

А сильни в його творах педагогічного, повчального молодим батьками! Ось хоч би відомий гумореска «Хатні виховання», де лати одне нане, а батько інше, де ватав показати мамі дупьку, а татові штринкути в очі, а то часом і чарочкою забавляють. От і виростає тоді нане, що батька за груди хапав, коли той грошей на випивку не дає... А сильни ж і тойської мудрості у гуморесці, як Ковівька вперше у Верскалі купався та тонув під регіт інших, та коли сам вибрався, то всі тоді попрібігали, в друзі поїзали...

Більше 30 книжок О. Ковівьки вийшли у видавництвах України, Москви, Мінська, Казахстану, Болгарії, Польщі, Чехословаччини. Двічі виходили двотомники вибраних творів.

У чому секрет такого успіху? Ну, звичайно ж, передусім, у глибокій народності його творів, — пише він не якийсь дріб'язок, а те, що хвилює всіх, що болить усім — і в авторській позиції та оцінці явищ, у моралі, філософії.

Крім гуморесок, Ковівька залишив нам і твори великі — сатиричні повісті. Особливо примітно мені здається повість «Превелісні системи» — про шлях у революцію сільського хлопця Василя Черпака. Письменик залишив цікаві спогоди про Мате Залку, Миньку Голованця, Володимира Сосюру, Федора Манячуна, інших діячів літератури і культури.

О. І. Ковівька був нагороджений орденом Дружби народів, медаллями, став лауреатом премії ім. Остапа Вишні. Сягаючи разів обирався депутатом Полтавської обласної Ради народних депутатів.

Про його творчість є велика література — праці відомих критиків і літературознавців. Мені ж наостанню хочеться згадати кілька епізодів, свідком яких довелося бути, щоб Олександрів Іванович це постав поряд з нами, мовби живий.

Перший епізод... Де Олександрів Іванович нічним поїздом до Полтави з Києва. В куше дві дівчини, які читають книжку та сміються, сміються, Ковівька придивився і бачить, що то якраз його книжка. Потенділо на душі від задоволення і захоїлося, щоб дівчата дізналися, що з ними їде автор. Питає:

— Що, цікава книжка?
— Дуже цікава.
— І смійна?
— Ой, дуже смійна.
— А хто ж автор?
— О, а ми й же глянули на валітурку...

Тоді Ковівька (лісий дідусь, у простенькому костюмі і потертих босоніжках) вказує пальцем на себе:

— А це я автор. Я написав.

Дівчина, котра тримала книжку, відсовується, відсовується до своєї подруги і покрутила пальцем біля свого виска... Знайшовся, мовля, автор! Хіба такі письменники?

Епізод другий. Ідемо до Києва виступати по телевізору. Вже Даринцю проминула. Бачу, засмутився Олександрів Іванович.

— Що? — питаю.
— А хай його бенеря візьме, той телевізор...
— Чому?

— Бо що сьогодні не скажеш — те завтра вже всі зна-

ють. А де його всього набереши, щоб не повторюватися?

— Ну, — кажу, — на те він й Ковівька.

Подумав, подумав та й каже:

— Слухай, Олександрів, а якщо я таке шановним телеглядачам скажу?

— Яке?

— Як колієсь проти алкоголізму борелісь.

— А що — і колієсь борелісь?

— Борелісь. І теж з переборами... Анкета була, у відділі кадрів зновіяли, і там пункт № 5 — «Ваше ставлення до горіаків». Один заповняє, а грішний був, дійшов до цього пункту і задумався. Написати правду, то що таку анкету прийме? Написати «не п'ю», то скажуть — ще й бреше. Він думав, думав і написав: п'ю, но с отвращенієм...

Ковівька в Полтавському театрі ім. М. В. Гоголя. Запросяли на розмову. Запропонувади: пишть п'єсу, дуже комедія потрібна. Подумав, похитав головою і каже:

— Е, ні! То не моє. Єдине, що я міг би зробити, — це ще раз іліграфічно і красиво перепісати «Наташку Полтавську» Івана Петровича Котляревського. То дійсно наш батько, сміляюся перед ним!

Ковівька і молоді літератори.

— Як писати? Та дуже просто! Сів, схилив голову над аркушем паперу і пишеш. Не пишеться? Тоді — чарочку. Не пишеться? Тоді — другу. Можна й третю. Не пишеться — зате добряче сміється.

Звичайно, молоді літератори зрозуміли натяк, збавули, що й до нього. А вже перед ними виступав сам Ковівька.

Ковівька на Сорочинському ярмарку. Надів пенсне, зняв брилика, читає з книжки свою гумореску. Дивлячись на нього, аж листів на деревах гремить. Сяють «юнітери», епізод бере на півка телезачення. І тут — на тобі, прямо до естради пробився якийсь чоловічок, і, видно, трохи перебарвавши в ярмарковій корчмі, почав подавати не зовсім літературні репалки. «Юнітери» погасли, натовп завмер. Всі ждали, що ж буде робити Ковівька? А він закрав книжку, зняв пенсне, надів брилика і, дивлячись в очі хуліганів, з немиговою досадою голосно сказав:

— На 200 тисяч (а скільки людей буває на Сорочинському ярмарку) таки один знайшовся!

Чоловічок від них слів зігнувся, як від удару, і швидко зник. Люди заплодували Ковівьку, збюмки продовжались. Отаким буває точне і сильне слово.

Епізод останній. Є у нас в Казахстані великий друг, письменник Макан Джумагулов. Юнаком визволя у 1943 році Полтавчину, а потім за нашою допомогою розшукав стежки своєї фронтової юності і свідків тих боїв. Написав про солдатський шлях від Котельви до Градизька книжку. Такот, він якийсь в один з прїздів зайшов у Полтаві в приміщення відділення Спільки письменників, а там якраз Ковівька сидів. Питає мене тихенько: А це хто? Кажу, Ковівька, Олександрів Іванович? Кажу, так. А що? Та не може бути! І щоб отак просто, скроми і тихо сидів сам Ковівька? Мої діти читають його книжку в Алма-Аті та сміються. Кажуть, це український Ходжа Насреддін...

Олександр ЧУЧА.